

OKAN/ISK en daarna...

Heleen Rijckaert

OKAN / ISK en daarna

**Aanbevelingen voor
de doorstroom van
nieuwkomersleerlingen
naar het vervolgonderwijs
in Nederland en Vlaanderen**

In samenwerking met ...

Werkgroep

- Lies Alons (ITTA)
- Hariëtte Boerboom (LOWAN)
- Steven Delarue (Onderwijscentrum Gent)
- Laura Emery (SDL, UGent)
- Liesbeth Ghesquière (VIVES)
- Rick de Graaff (HU, UU)
- Nathalie Vandenameele (KathOndVla)
- Ferry Wever (Johan De Witt Scholengroep)

Bezochte scholen

- Panorama, Antwerpen
- SALCO, Leuven
- Johan De Witt Scholengroep, Den Haag
- ISK Walcheren, Middelburg
- RHIZO Zorgkrachtschool, Kortrijk
- ISK Ithaka, Utrecht
- ISK Pantarijn, Wageningen
- HTISA, Gent
- Summa Plus College, Eindhoven
- OKAN Roeselare Wereldklasse, Roeselare

Gesprekken met

- Leerlingen
- Leraren
- Coördinatoren
- Vervolgschoolcoaches
- Directies
- ...

Aanleiding voor het rapport

“Soms zitten kinderen maanden met hun vingers te draaien”: onderwijs voor nieuwkomers barst uit voegen

ONDERWIJS

Niet voor alle Oekraïense kinderen is er plaats op school

Onderwijswachtlijst

Schakelklassen voor gevluchte jongeren vrijwel allemaal vol

OKAN-klassen zitten propvol

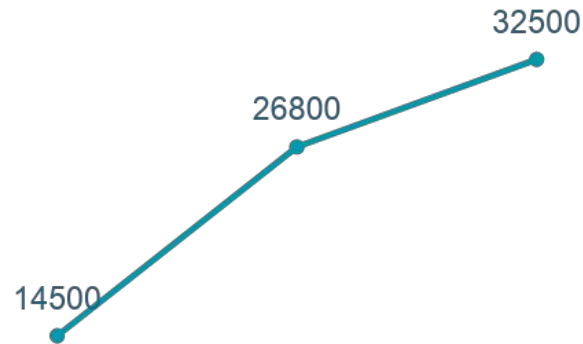
NOS Nieuws • Vrijdag 14 april 2023, 19:42

Leerlingenstop op zeker 13 middelbare scholen voor nieuwkomers

Stop de grootschalige tijdelijke noodopvang

Zeker 2000 kinderen in VO-leeftijd krijgen geen onderwijs

Focus op doorstroom: groei zet zich door

2021 2022 2023
● Aantal leerlingen in ISK

2021 2022 2023
● Aantal leerlingen in OKAN (1 feb)

Exponentiële groei
nieuwkomers-onder-
wijs

Zet zich door naar
vervolgonderwijs

Handvatten voor
vervolgonderwijs
zijn (dringend)
nodig!

Focus op doorstroom: van veilige haven naar onbekende vervolgklas

“Het was een heel grote overgang vanuit de ISK naar het regulier onderwijs. Ineens kreeg ik allemaal nieuwe vakken en die waren ook nog van een hoger niveau in het Nederlands. Dat was heel moeilijk voor mij.”

Ex-ISK-leerling

Johan de Witt Scholengroep

Focus op doorstroom: 'tijdelijke opvang'

“Nieuwkomersleerlingen zijn eigenlijk al leerlingen van de vervolgscholen. In de ISK vangen wij ze maar tijdelijk op.”

Gerben Houwer
Directeur Ithaka

Organisatie van het nieuwkomersonderwijs in Nederland en Vlaanderen

OKAN	ISK
Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers	Internationale Schakelklas
12-18 jaar	12-18 jaar
Gemiddeld 1 jaar	Gemiddeld 2 jaar
Ontwikkelingsdoelen	Uitstroomprofielen
Groepsindeling: leeftijd, taalniveau, alfabetiseringsgraad, vooropleiding, leercapaciteit, ...	Groepsindeling: 'verlengde intake', obv uitstroomprofielen
Vervolgschoolcoaches	
Pedagogische begeleidingsdiensten	LOWAN

Vervolgschoolcoach in Vlaanderen

- Door de overheid vastgelegd
- Specifieke financiële middelen
- Taak:
 - (Traject)begeleiding, opvolging en ondersteuning van leerlingen tijdens OKAN-periode en vlak voor en na doorstroom
 - Expertiseoverdracht en –opbouw bij schoolteams van vervolgscholen

Uitdagingen

Uitdagingen

- Onvoldoende urgentiebesef bij vervolgscholen en gescheiden werelden
- Aanpak doorstroom verschilt
- Onvoldoende begeleiding van leerlingen na de doorstroom
- Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

Uitdagingen

- **Onvoldoende urgentiebesef bij vervolgscholen en gescheiden werelden**
- Aanpak doorstroom verschilt
- Onvoldoende begeleiding van leerlingen na de doorstroom
- Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

UITDAGING

Onvoldoende urgentiebesef en gescheiden werelden

“Nieuwkomersleerlingen zijn eigenlijk al leerlingen van de vervolgscholen. In de ISK vangen wij ze maar tijdelijk op.”

Gerben Houwer
Directeur Ithaka

“Meer contact met andere leerlingen van andere opleidingen zou leuk zijn. Zij kunnen al Nederlands, daar leer je zelf ook veel van. Nu hebben we te weinig contact met Nederlandse leerlingen.”

ISK-leerling
Summa Plus Eindhoven

“Vanaf de dag dat een leerling 18 jaar wordt, zou het volwassenenonderwijs (ALFA/NT2) deze leerlingen moeten opvangen. Dat is door het abrupte verlaten van hun veilige omgeving en de deels grote leeftijds kloof niet altijd de meest passende oplossing voor deze leeftijdsgroep.”

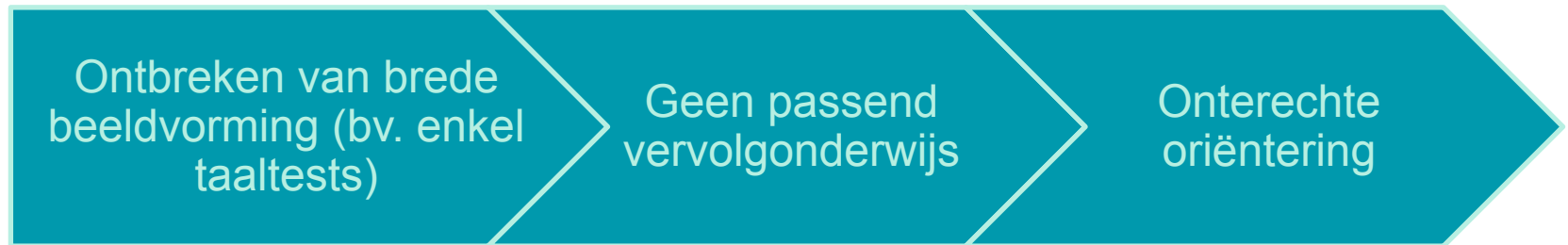
Michael Lüders
Coördinator OKAN Roeselare

Uitdagingen

- Onvoldoende urgentiebesef bij vervolgscholen en gescheiden werelden
- **Aanpak doorstroom verschilt**
- Onvoldoende begeleiding van leerlingen na de doorstroom
- Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

UITDAGING

Aanpak doorstroom verschild

Uitdagingen

- Onvoldoende urgentiebesef bij vervolgscholen en gescheiden werelden
- Aanpak doorstroom verschilt
- **Onvoldoende begeleiding van leerlingen na de doorstroom**
- Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

UITDAGING

Onvoldoende begeleiding na de doorstroom

“Leerlingen slaan zich er vaak wel doorheen, maar het zou wel soepeler kunnen als er meer begeleiding mogelijk was. Bijvoorbeeld door voor een les even de nodige vaktaal met hen door te nemen.”

Hans Brandwacht
Teamleider ISK Pantarijn

“Vooral de laatste jaren hebben we gemerkt dat vervolgscholen worstelen met het bieden van de juiste ondersteuning aan ex-ISK-leerlingen. Er lijkt wel steeds meer besef te komen dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid van nieuwkomers- en vervolgonderwijs is.”

Saskia Stellingsma
Coördinator Expertisecentrum Anderstaligen
Groningen

Uitdagingen

- Onvoldoende urgentiebesef bij vervolgscholen en gescheiden werelden
- Aanpak doorstroom verschilt
- Onvoldoende begeleiding van leerlingen na de doorstroom
- **Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs**

UITDAGING

Te weinig passende kaders voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

“Een deel van de leerlingen legt een NT2-examen af en daar zie je dat die leerlingen echt een NT2-leerlijn nodig hebben. Een mooie doorlopende lijn NT2 naast de reguliere vakken houden, voor degenen die dat nodig hebben, dat zou moeten.”

Anne Segeren

Algemeen directeur Johan de Witt
Scholengroep

“Heel veel leerkrachten in het vervolgonderwijs weten niet wat er allemaal kan. Een ex-OKAN-leerling heeft recht op heel wat ondersteuning, bijvoorbeeld remediërende en dispenserende maatregelen. Een deel van onze job is om leerkrachten wegwijs te maken in de mogelijkheden die er zijn.”

Hannah Leyns

Vervolgschoolcoach HTISA

Aanbevelingen

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkellend lesgeven
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

Aanbevelingen

- **Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer**
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkelen lesgeven
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

AANBEVELING

Gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer

Structurele samenwerking

- Tweerichtingsverkeer
- Expertisedeling
- Nauwe contacten

Beleidskeuzes

- Prioriteren op bestuurlijk en schooloverstijgend niveau
- Belang van directie!

Personeel

- Aanspreekpunt voor leerlingen
- Brugfiguren
- “Weten bij wie je terechtkunt”

Belang aanspreekpunt voor leerlingen

“Je moet niet bang zijn om vragen te stellen en veel hulp te vragen. Je moet wel goed nadenken aan wie je de vragen stelt: een leerkracht die je vertrouwt en die jou wil helpen. En je moet die hulp accepteren. Je moet proberen, je moet je best doen, je moet jezelf blijven en denken ‘dit is een kans die ik krijg’”.

Ex-OKAN-leerling
RHIZO Zorgkrachtschool

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- **Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring**
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkelen lesgeven
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

AANBEVELING

Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvorming en doorlopende monitoring

“Waar zien we de leerling op het einde van zijn schoolloopbaan? Dat zou veel meer de centrale vraag moeten zijn in plaats van de vraag of de leerling gaat slagen op het einde van het jaar. Op die manier denken over attestering zou leerlingen en leraren in het vervolgonderwijs veel ruimte geven.”

Hendrik Moeys

OKAN-coördinator SALCO Leuven

“Heel veel leerkrachten in het vervolgonderwijs weten niet wat er allemaal kan. Een ex-OKAN-leerling heeft recht op heel wat ondersteuning, bijvoorbeeld remediërende en dispenserende maatregelen. Een deel van onze job is om leerkrachten wegwijs te maken in de mogelijkheden die er zijn.”

Hannah Leyns

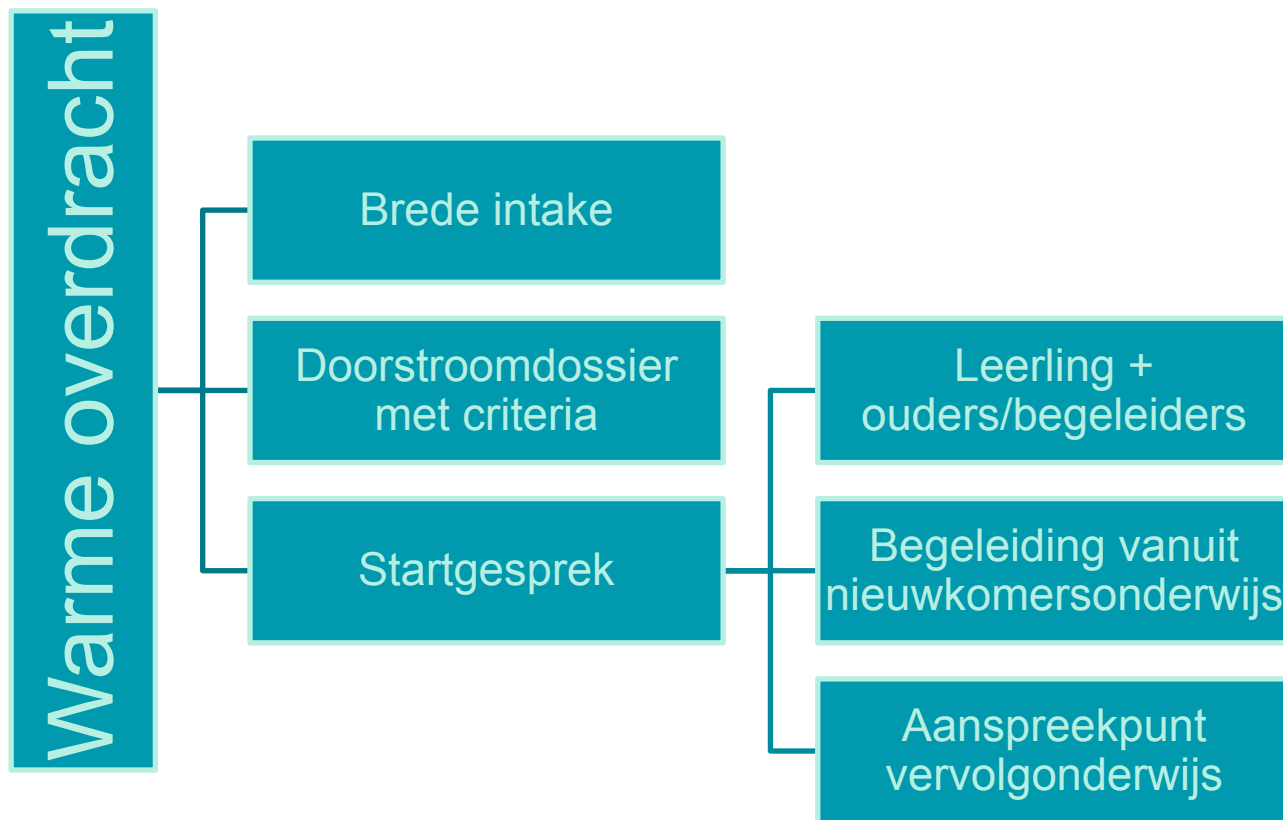
Vervolgschoolcoach HTISA

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- **Veranker de criteria voor een warme overdracht**
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkellend lesgeven
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

AANBEVELING

Veranker de criteria voor een warme overdracht

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- **Bied maatwerk in het vervolgonderwijs**
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkelen lesgeven
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

AANBEVELING

Bied maatwerk in het vervolgonderwijs

Individueel begeleidingsplan ex-OKAN

naam: Voornaam Naam	klas: klas
1 ^{ste} 2 ^{de} 3 ^{de} 4 ^{de} 5 ^{de} 6 ^{de} jaar na OKAN	
geldig voor:	
☐	periode 1: 1/09/2022 tot 29/10/2022
☐	periode 2: 8/11/2022 tot 24/12/2022
☐	periode 3: 10/01/2023 tot 1/04/2023
☐	periode 4: 18/04/2023 tot 30/06/2023

In dit individuele begeleidingsplan wordt gestart met een pakket maatregelen per vak. Er zijn ook 'algemene' standaardmaatregelen en enkele door de Klassenraad te selecteren 'aanvullende' maatregelen. Voor in de loop van het schooljaar kan dit plan gehandhaafd worden en verijnd worden naar de specifieke noden van de leerling. Pas als de Klassenraad de leerling en klas voor vindt, worden de maatregelen afgevoerd. De lijst van maatregelen opgevoerd in dit begeleidingsplan is niet exhaustief. Vraag gerust extra maatregelen toe!	WEL	welbevinden
Voor vragen over de betekenis of implementatie van bepaalde maatregelen verwijzen we je door naar onze handleiding of vervolgcoach@okan.kuleuven.be	WL	werkdast
	TOE	toegankelijkheid lessen
	EVA	evaluatie: toetsen en examens
	LL	leren leren

MAATREGELEN PER VAK	
Deze maatregelen worden bepaald door de vakoverstichten in overleg met de Klassenraad.	
☐ De leerling is volledig vrijgesteld	WL
Vakken: "een volledige vrijstelling kan enkel indien de vrijgestelde uren gespendeerd worden aan (functioneel) Nederlands"	
Afspraken (tijdens vrijstelling):	
☐ De leerkracht neemt een 'nultoets' af om te polsen naar de voorkennis van de leerling, bv. aan de hand van een individueel gesprek in het begin van het schooljaar.	WEL
Vakken:	
☒ De leerling is vrijgesteld voor vakonderdelen (bv. 'spreekwoorden en zegswijzen');	WL
Afspraken per vak:	
☐ De leerling krijgt een aangepast overzichtsbild van de te kennen leerstof voor het examen.	EVA
Vakken:	
☐ De leerling krijgt een voorbeeldexamen.	EVA
Vakken:	

Zowel in basiszorg als verhoogde zorg

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- **Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkelen lesgeven**
- Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

AANBEVELING

Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkelen lesgeven

Handvatten voor alle leraren-in-opleiding

- Aandacht voor (tweede)taalverwerving, omgang met meertaligheid en taalontwikkelen lesgeven in elke opleiding

Startbegeleiding voor beginnende leraren

Professionalisering samen met OKAN/ISK

- VL: vervolgschoocoaches

Meer diversiteit **voor** de klas

Aanbevelingen

- Zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer
- Zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvormig en doorlopende monitoring
- Veranker de criteria voor een warme overdracht
- Bied maatwerk in het vervolgonderwijs
- Professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkellend lesgeven
- **Zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs**

Zet in op meer **onderzoek** naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

(Longitudinaal) onderzoek nodig naar

- Schoolloopbaan van nieuwkomersleerlingen
- Effectiviteit van diverse vormen van taalondersteuning
- Huidige organisatie van het nieuwkomersonderwijs

Onderzoek kan praktijk verder voeden en optimaliseren

Zet in op meer onderzoek naar en **ondersteuning** voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs

Financieel

- Meer middelen voor begeleiding van nieuwkomers na de doorstroom (vb. aanspreekpunt NT2)

Inhoudelijk

- VL: nieuwe onderwijsdoelen!
- Inspectiekaders met expliciete aandacht voor de (taal)ontwikkeling van nieuwkomersleerlingen
- Weg van 'zorgleerlingen'

Acties

OKAN/ISK en daarna

Acties

Om invulling te kunnen geven aan de zes aanbevelingen die we hierboven hebben geformuleerd, zijn acties vanuit verschillende actoren nodig. Samen kunnen deze acties bijdragen aan een soepelere doorstroom en betere begeleiding van nieuwkomersleerlingen.

Beleidsmakers

- Ontwikkel een wettelijk kader voor het nieuwkomersonderwijs dat richtinggevend en actueel is en vertrekt vanuit een duidelijke visie.
 - » Voor Vlaanderen: Actualiseer de bestaande ontwikkelingsdoelen voor het nieuwkomersonderwijs zodat ze scholen meer houvast bieden en aansluiten bij de nieuwe kaders voor het secundair onderwijs.
- Bied het reguliere onderwijs kaders voor de begeleiding van nieuwkomers en sluit daarbij aan bij bestaande kaders, bijvoorbeeld van de inspecties.
- Zorg ervoor dat de schoolloopbaan van nieuwkomersleerlingen gevolgd kan worden, door in datamanagementsystemen een eigen categorie voor deze groep in te richten.
- Definieer duidelijke criteria voor een effectief taalbeleid op elke school.
- Stimuleer structurele uitwisseling tussen Nederland en Vlaanderen over de begeleiding van nieuwkomers in het onderwijs.
- Voor Nederland: Continueer de alternatieve examinering Nederlands voor leerlingen die minder dan zes jaar in het reguliere voortgezet onderwijs zitten.

Onderwijsinspectie

- Besteed tijdens inspectiebezoeken aandacht aan de opvang en het aanbod aan nieuwkomers regulier onderwijs.
 - » Voor Nederland: Bekijk uit het inspectiekader voor nieuwkomersonderwijs kunnen worden in het re inspectiekader.
 - » Voor Vlaanderen: Ontwikkel inspectiekader specifiek voor nieuwkomersleerlingen in het regulier onderwijs.
- Neem taalbeleid en de bijbehorende toezichtkaders.

Lerarenopleidingen

- Ontwikkel en implementeer een opleidingsprofiel voor leraren nieuwkomersonderwijs.
- Bied een (versneld) opleiding NT2-docenten
- Besteed in iedere lerarenopleiding aandacht aan taalontwikkelend lesgeven en taalontwikkelend lesgeven met meertaligheid en taalontwikkelend lesgeven met meertaligheid
- Behandel cultuursensitiviteit en pedagogiek in alle lerarenopleidingen
- Zorg ervoor dat iedere student in de lerarenopleiding in contact komt met nieuwkomersleerlingen, bijvoorbeeld via

Onderwijsbegeleiding en professionaliseringsinitiatieven

- Ontwikkel aanbod over NT2- en taalontwikkelend lesgeven, bij talentdiversiteit, cultuursensitiviteit dat gericht is op lerarenteams in het regulier onderwijs.

OKAN/ISK en daarna

Lokale/regionale samenwerkingen

- Maak afspraken over de opvang en doorstroom van nieuwkomers in de regio.
- Stimuleer en faciliteer lokale/regionale expertisecentra en samenwerkingen.

Schoolbesturen, directies, beleidsmakers op scholen

- Voorzie verdere begeleiding voor (startend) leraren rond NT2-onderwijs, taalontwikkelend lesgeven en cultuursensitiviteit.
- Werk een eigen taalbeleid uit, op basis van de vastgestelde criteria, passend bij de visie en populatie van de school.
- Maak afspraken over de opvang en doorstroom van nieuwkomers.

Onderzoeksinstellingen en -fondsen, onderzoekers

- Stimuleer onderzoek naar de effectiviteit van aanpakken in de doorstroom van nieuwkomersleerlingen.
- Agenda een longitudinaal onderzoek naar de schoolloopbanen en taalontwikkeling van nieuwkomersleerlingen.
- Zet in op praktijkgericht onderzoek dat samen met de onderwijspraktijk wordt opgezet en uitgevoerd.
- Stimuleer internationale onderzoekssamenwerkingen, en Nederlands-Vlaamse samenwerkingen in het bijzonder, rond dit thema.

33

32

“OKAN-leerlingen worden vaak gezien als ‘zorgleerlingen’, maar het is net zo mooi dat je in zo’n diverse samenleving zoveel van elkaar kunt leren. Het zou mooi zijn als die leerlingen net als een verrijking gezien worden.”

JESSICA VERVOORT

leerkracht OKAN Panorama Antwerpen

Vragen achteraf?
hrijckaert@taalunie.org